NÁUČNÝ CHODNÍK POVAŽSKÝ INOVEC

SEDLO HAVRAN

Milí návštevníci!

Vítame vás vo východiskovom bode Náučného chodníka Považský Inovec. Sme radi, že ste sa rozhodli spoznať krásy Považského Inovca, v ktorom sa nachádzajú skutočne zaujímavé miesta a lokality. Očarí vás svojimi historicko-kultúrnymi pamiatkami a zaujímavosťami, rastlinstvom, živočíšstvom, ale najmä neopakovateľným pocitom pri dotyku s prírodou. Želáme vám príjemné chvíle strávené v lone prírody Považského Inovca.

O sedle Havran

Nad kúpeľným ostrovom v Piešťanoch sa nachádza turistami čoraz vyhľadávanejšie miesto a tým je sedlo Havran. Pre mnohých návštevníkov je základným orientačným bodom v okrese. Základné informácie - 390 m.n.m., sedlo 5 km západne od obce Radošina, katastrálne patrí do obce Ardanovce, východisko túr na hrebeň Považského Inovca. Z príjemného prostredia nad obcou Banka sa môžete vybrať 4 rôznymi smermi. Východný smer na obec Radošina (známa nielen svojim divadlom, ale aj chutným vínom), severný smer na Bezovec (vyhľadávané lyžiarske stredisko), západný smer na Moravany nad Váhom a Piešťany (raj kúpeľníctva), južný smer na Hlohovec (trasa sa tiahne popri viniciach). Podľa náročnosti sú trasy členené pre rôzne skupiny, i pre rodiny s deťmi.

Rímsko-katolícky kostol sv. Michala v Ardanovciach

Najväčšie zaujímavosti na Náučnom chodníku Považský Inovec

Jaskyňa Čertova pec

Rotunda sv. Juraja v Nitrianskej Blatnici

Rozhľadňa na Marháte

Topoľčiansky hrad

Najdôležitejšie objavy v archeologickom nálezisku Valy Bajná

Výškový profil hlavnej trasy

NÁUČNÝ CHODNÍK POVAŽSKÝ INOVEC

ČERTOVA PEC

V chotári Radošiny pozornosť človeka oddávna pútala jaskyňa Čertova pec, nachádzajúca sa na juhovýchodnom úpätí Považského Inovca vo vápencovom brale v polohe Horný Petrovič. V jaskyni sa zistilo osídlenie z obdobia paleolitu, eneolitu, staršej doby železnej, stredoveku, ako aj novoveké nálezy. Jaskyňu spomína už polyhistor Matej Bel /1684 - 1749/ v knihe "*Notitia Hungariae novae historico-geographica* ..." vydanej vo Viedni v roku 1742. Uvádza aj jej slovenský názov "Csertowa Pecz". V monografii Nitrianskej župy /1898/ sa jaskyňa uvádza pod maďarským názvom "Ordogkemencze" /Čertova pec/. V jaskyni sa vraj v minulosti skrývali zbojníci lúpiaci na blízkej hradskej Nitra /Topoľčany/ - Piešťany. Svojrázne poňatie vzniku jaskyne, ktorú vraj vyhĺbili čerti, podáva v ľudovej povesti Ján Domasta.

Jaskyňa Čertova pec patrí medzi tunelovité jaskyne a je priechodného charakteru. Vznikla erozívnou činnosťou - prietokom vody pri niekdajšej vyššej eróznej báze Malého jarku a je teda potočného pôvodu. Jej bránovitý portál obklopený bralovitými výčnelkami, otvárajúci sa v približne 12 m vysokom vápencovom brale, je široký 4,5 m a vysoký 5,3 m. Jaskyňu pretína niekoľko tektonických puklín, je 27 m dlhá, priemerne 6 m široká a maximálne 4,6 m vysoká. Smerom k severozápadnému vchodu sa výška jaskyne znižuje. Priestor jaskyne osvetľuje oknovitý otvor na jej ľavej strane.
V roku 1981 bola jaskyňa Čertova pec a priľahlé okolie o výmere 11,44 ha vyhlásená za chránený prírodný výtvor. Medzi najvýznamnejšie nálezy z jaskyne patrí stredopaleolitické a mladopaleolitické osídlenie reprezentované superpozíciou troch kultúrnych vrstiev. V minulosti bola snaha realizovať v jaskyni paleolitický skanzen s odbornými textami a figurínami neandertálcov v životnej veľkosti. Pre finančnú náročnosť sa projekt neuskutočnil.

paleolitické nástroje

Najstaršie zistené osídlenie jaskyne Čertova pec v Radošine pochádza zo stredného paleolitu z obdobia posledného tzv. eemského /Riss - Würm/ interglaciálu a patrí moustierskej kultúre /cca 800 000 rokov pred n. l./. Názov tejto kultúry je odvodený od francúzskeho náleziska Le Moustier v Dordogni. Nositeľom tejto kultúry bol človek neandertálsky /Homo sapiens neanderthalensis/. Medzi nájdené kamenné nástroje - industriu zhotovenú z kremeňa a rádiolaritu, patria riečne a oblúkovité driapadlá, univerzálny moustiersky hrot, vrtáky a iné. Menší počet nálezov z jaskyne hovorí o prechodnom krátkodobom pobyte neandertálskych praľudí. V slovenských jaskyniach sa človek už od paleolitu zdržiaval len krátkodobo. Neskoršie žil dlhodobo na otvorených sídliskách, ako z najbližšieho okolia Radošiny poznáme, napríklad z Banky, Ducového, Moravian nad Váhom, Preselian, Ratnoviec, Sokoloviec a pod.

črepy z výskumu na lokalite Radošina - Mračkovarské

čeľusť jaskynného medveďa z jaskyne Čertova pec

rekonštrukcia náhrdelníka z trefohorných mušlí, ktoré sa našli v jaskyni Čertova pec v gravettienskej kultúrnej vrstve (25 000 - 20 000 p.n.l.)

Mladopaleolitické osídlenie jaskyne reprezentujú nálezy interštadiálu /Wurm 1 - 2/, ktoré patria szeletienskej kultúre. Pomenovaná je podľa jaskyne Szelete v Maďarsku. Patrí jej popri málo výraznej industrii aj plošne retušovaný listovitý hrot. Dielňa na ich výrobu sa zistila na významnom szeletienskom táborisku v Moravanoch nad Váhom v polohe Dlhá. Nájdené miniatúrne hroty pravdepodobne dokladujú existenciu luku ako diaľkovej zbrane používanej na lov. Szeletienskej kultúre patrilo v jaskyni aj mierne zahĺbené ohnisko. Rádiokarbónovou analýzou bol vek ohniska laboratóriom v Groningene /Holandsko/ určený do obdobia 38 320 +- 2480 rokov. Ide o prvé rádiokarbónové datovanie západoslovenského szeletienu. Uhlíky pochádzali z ihličnatej dreviny, pravdepodobne jedle /Abies spec./. Nositeľom mladopaleolitických kultúr bol človek súčasného typu /Homo sapiens sapiens/. Neandertálci pravdepodobne nemali kultúrnu prispôsobovaciu schopnosť sapientov, a preto zanikli. Do mladopaleolitického obdobia patrí aj osídlenie z interštadiálu /Wurm 3 - 3/ gravettienskej kultúry /20 000 - 40 000 rokov pred n. l./. Jej názov sa odvodzuje od jaskynného previsu La Gravette vo francúzskej Dordogni. Okrem úštepovej industrie /napr. čepele, škrábadlá, čepeľovité úštepy/ zhotovenej z rádiolaritu patria tejto kultúre aj prepílené ulitníky, ktoré v jaskyni našiel už F. Prošek v roku 1949. Podobne upravené ulitníky, ktoré boli súčasťou náhrdelníkov alebo slúžili ako závesky, sa našli aj na mladopaleolitických lokalitách v Moravanoch nad Váhom /poloha Podkovica, Žákovská/ a v Hubine.

Ďalšie prechodné osídlenie jaskyne Čertova pec pochádza až z neskorej doby kamennej - eneolitu /3000 - 2000 rokov pred n.l./. Z obdobia mladšej a neskorej doby kamennej - neolitu a eneolitu /5000 - 2000 rokov pred n.l./ poznáme z chotára Radošiny aj ďalšie praveké sídliská a nálezy. Eneolitické osídlenie, zistené v jaskyni Čertova pec chronologicky, patrí do záveru lengyelskej kultúry /Lengyel IV/, ktorý na západnom Slovensku vypĺňa ludanická skupina /3000 rokov pred n.l./. Pomenovaná je podľa pohrebiska v Ludaniciach. Z eneolitickej vrstvy z jaskyne pochádzajú nálezy črepov z nádob hruškovitého tvaru a misiek jednoduchého kónického tvaru s uškami a plastickými výčnelkami zátkovitého alebo polguľovitého tvaru. Niektoré črepy boli zdobené rytou výzdobou a farebnou inkrustráciou. Úštepová industria /čepele, škrabadlá/ bola zhotovená z obsidiánu, pazúrika a rádiolaritu. Typologicky boli zastúpené aj čepieľky kosákov na povrchu s vysokým leskom spôsobeným vplyvom kyseliny kremičitej z travín. Kolekciu nástrojov dopĺňa kamenná sekerka. Spracovávanie obilia dokladá nález kamenného drvidla. Z kostených výrobkov sa našlo jednoduché šidlo. Súčasťou náhrdelníka boli perly zhotovené z bridlice. Medzi vzácne nálezy patria predmety /šidlo, špirálky/ zhotovené z medi. Meď a zlato patrili medzi prvé kovy, ktoré sa na území Slovenska začali sporadicky používať na výrobu nástrojov, zbraní, ozdôb a šperkov už v období eneolitu. Zámerne rozlámané ľudské čeluste a časti z ľudských kostier, ktoré sa našli v eneolitickej vrstve v jaskyni, evokujú možnosť vykonávania nám bližšie neznámeho rituálu - kultu. Podobné nálezy sú známe aj z niektorých ďalších slovenských jaskýň.

NÁUČNÝ CHODNÍK POVAŽSKÝ INOVEC

MARHÁT

Vrch Marhát predstavuje dominantu južnej časti pohoria Považský Inovec. Nachádza sa nad obľúbeným turistickým cieľom - románskou rotundou sv. Juraja v katastri obce Nitrianska Blatnica. Na vrchu sa nachádzalo výšinné sídlisko, ktoré patrí do neskorej doby bronzovej a staršej doby železnej a dáva sa do súvislosti s osídlením v blízkych polohách Jurko a Púsť (kataster obce Nitrianska Blatnica). Hradisko bolo opevnené valom s kamennou dešťrukciou. V ďalších obdobiach bolo hradisko využívané ako útočisko, keď sa v nepokojných časoch stiahli obyvatelia zo svojich miestnych komunít do vyššie položených sídlisk alebo ako strážny bod cesty pri prechode cez pohorie Považský Inovec z Ponitria na Považie. Neskôr sa obchodná trasa presunula a hradisko stratilo svoj význam ako strážny bod.

OSÍDLENIE V DOBE ŽELEZNEJ NA VÝCHODNEJ STRANE POHORIA POVAŽSKÝ INOVEC

O intenzite osídlenia v neskorej dobe bronzovej a v dobe železnej svedčia nálezy keramiky z uvedeného časového obdobia, ako aj ojedinelé nálezy železných a bronzových predmetov. Medzi významné nálezy z doby halštatskej patrí železný sekeromlat a tzv. skýtske strelky, ktoré zrejme vychádzajú z východných predlôh, kde boli súčasťou výzbroje skýtskeho bojovníka. Neďaleko hradiska na južnom svahu vrchu Marhát sa našiel ojedinelý depot bronzových predmetov, ktorý je možné rámcovo datovať do obdobia neskorej doby bronzovej (8. storočie pred n. l.). Súbor tvorí 16 predmetov - osem otvorených nákrčníkov so stočenými očkami na koncoch, otvorený nákrčník so zaškpicatenými koncami, dva kosáky s jazykovitou rukoväťou, sekerku s tuľajkou a postranným uškom, dláto s tuľajkou, dva tyčinkovité náramky s geometricky rytou výzdobou a plechový širálovitý náramok bez výzdoby. Celý nález patrí nositeľom lužiskej kultúry a buď si tieto predmety ukryl nejaký človek pred neznámym nebezpečenstvom alebo ide o votívny - obetný dar nejakému božstvu.

Doba laténska ▲▲ Doba halštatská

Osídlenie východnej strany Považského Inovca v dobe halštatskej a v dobe laténskej.

Staré prechody v oblasti Považského Inovca.

Skýtske strelky.

Sekeromlat.

Strieborná spona z obdobia sťahovania národov.

Bronzová sekerka z tuľajkou.

Skýtsky bojovník.

Bronzové dláto.

Bronzový závesok.

Doba halštatská

Zistené boli tri hradiská datované do doby halštatskej : Marhát, Podhradie - Hrad a Veľké Chlievany - Tábor. Hradisko Tábor má zvláštnu polohu - nachádza sa na solitérnej rozoranej vyvýšenine. Všetky hradiská sú známe len zo zberových nálezov a prieskumov.

V mikroregióne bolo zistených 17 sídliskových polôh datovaných do doby halštatskej. Len na štyroch lokalitách prebehol výskum, ktorý odkryl sídliskové objekty : Topoľčany, Topoľčany - Krušovská cesta, Nitrianska Blatnica - Jurko, Lipovník. Ostatné polohy boli identifikované na základe povrchových zberov.

Približne polovica sídlisk sa koncentruje okolo hradiska Marhát, ďalšie sa nachádzajú na brehu rieky Nitra. Tri sídliskové nálezy pravdepodobne súvisia s hradiskom v Podhradí - Hrade(dve polohy vo Velušovciach, ako aj ojedinelý nález sekeromlatu z Prašíc).

Otvorené bronzové nákrčníky.

Bronzové kosáky.

Doba laténska

Na danom území sú známe tri laténske hradiská: Bojná III - Žihľavník, Marhát a Podhradie - Úhrad. Ich existencia zrejme súvisí s cestami umožňujúcimi prechod z Ponitria do Považia, o čom zrejme svedčí nález z Úhradu. Depot strieborných a zlatých keltských mincí predstavuje pozoruhodný súbor - prvýkrát sa tu našla drobná východonorická minca. S hradiskom na Úhrade súvisí sídliskový nález na polohe Mníchova roľa - depot strieborných keltských mincí, fragmenty železného reťazového opaska z dvojnásobne stočených článkov a bronzového závesného háčika v tvare hlavičky koňa, ktorý bol súčasťou bronzového celokovového opasku. Tieto predmety predstavujú iba torzo ponechané na mieste hľadačmi pokladov, no napriek tomu svedčia o význame tohto sídliska.

Z Marhátu sú dosiaľ známe len ojedinelé nálezy: strieborná bójska minca s okrídleným koníkom z polovice 2. st. pnl., fragmenty spôn stredolaténskej konštrukcie a niekoľko laténskych streliek so spätným háčikom, no môžeme predpokladať aspoň refugiálnu funkciu. Významný je nález spony s voľnou pätkou datovaný do včasného laténu.

Na hradisku Bojná III - Žihľavník zatiaľ prebehlo len niekoľko prieskumov, ktorými sa podarilo získať dve laténske spony a strelku so spätným háčikom.

Zdaného územia je známych 23 laténskych sídliskových polôh, na piatich boli odkryté sídliskové objekty : Hajná Nová Ves - Lúky, Ludanice - Mŕtvice, Lužany, Topoľčany - Hrad a Topoľčany - Sihoť. Laténske sídliská sa koncentrujú predovšetkým v povodí potoka Hlavinka, zrejme sa viažu na výskyt železnej rudy v okolí Marhátu.

Rímska silno profilovaná spona.

Detail náramku.

Bronzové náramky.

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV SAV NITRA

NÁUČNÝ CHODNÍK POVAŽSKÝ INOVEC

NATURA 2000 (CHVÚ, ÚEV)

NATURA 2000 *je názov sústavy chránených území členských krajín Európskej únie. Hlavným cieľom jej vytvorenia je zachovanie európskeho prírodného bohatstva – najvzácnejších a najohrozenejších biotopov a druhov na území štátov EÚ.*

Sústavu NATURA 2000 tvoria:

- ***chránené vtáčie územia*** *- vyhlasované s cieľom ochrany vtáctva*
- ***územia európskeho významu*** *- s cieľom ochrany ostatných vzácnych a ohrozených rastlinných a živočíšnych druhov a ich biotopov.*

O zaradení územia do sústavy NATURA 2000 rozhoduje Európska komisia, ktorá územia vyberá z predložených návrhov jednotlivých členských krajín.

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky vydalo národný zoznam území európskeho významu, ktorý nadobudol účinnosť 1. augusta 2004. Národný zoznam, ktorý obsahuje názov lokality navrhovaného územia európskeho významu, katastrálne územie, v ktorom sa lokalita nachádza, výmeru lokality, stupeň územnej ochrany navrhovaného územia európskeho významu, vrátane územnej a časovej doby platnosti podmienok ochrany a odôvodnenie návrhu ochrany, je uvedený v prílohe Výnosu MŽP SR č. 3/2004-5.1 zo 14.júla 2004.

výskyt lužných vŕbovo-topoľových a jelšových lesov na Slovensku

Územie európskeho významu ***Hradná dolina v pohorí Považský Inovec***

Identifikačný kód: SKUEV0024

Katastrálne územie: ***Okres Topoľčany: Bojná,*** *Výmera lokality: 14,25 ha*

Vymedzenie stupňa územnej ochrany podľa parciel a katastrálnych území:

Stupeň ochrany: 3

Katastrálne územie: ***Bojná***

Parcely: ***2548, 2549, 2821–časť, 2860/1, 2869, 2870/0/1, 2870/0/2, 2874–časť, 2880/0/1, 2880/0/2–časť, 2890–časť, 2905/0/1, 2905/0/2, 2905/0/3, 2905/0/4***

Časová doba platnosti podmienok ochrany: ***od 1.1. do 31.12. každého roku***

Územie je navrhované z dôvodu ochrany biotopu európskeho významu:

Lužné vŕbovo – topoľové a jelšové lesy (91E0).

Ďalšie lokality v okrese Topoľčany, ktoré sú navrhnuté na územia európskeho významu (ÚEV):

Bočina, *katastrálne územie:* ***Tesáre, Závada***

Dolné lazy, *katastrálne územie:* ***Závada***

Hôrky, *katastrálne územie:* ***Kovarce, Nitrianska Streda, Solčany***

Kulháň, *katastrálne územie:* ***Prašice*** *(Zlatníky, okres BN)*

Vinište, *katastrálne územie:* ***Podhradie***

Záhrada, *katastrálne územie:* ***Závada***

Vyhlásená lokalita CHVÚ v okrese Topoľčany

Najbližšie CHVÚ je v pohorí Tribeč, ktoré spolu s priľahlou poľnohospodárskou krajinou (okrem intravilánu obcí) až po rieku Nitru je v zmysle nového zákona o ochrane prírody vyhlásené za ***Chránené vtáčie územie Tribeč.***

Charakteristika biotopu: *Biotop zahŕňa prirodzené lesy vyskytujúce sa bezprostredne pri tokoch od nížin až po horské prameniská. Pre biotop sú charakteristické pravidelné záplavy povrchovou vodou alebo zamokrenie podzemnou vodou. V alúviach väčších nížinných riek sa nachádzajú vŕbovo-topoľové lesy (Ls1.1), tzv. mäkký lužný les, pričom jeho pomenovanie je odvodené od mäkkého dreva topoľov a vŕb ako charakteristických drevín tohto biotopu. V stredných polohách pri menších tokoch na vŕbovo-topoľové lesy nadväzujú jaseňovo-jelšové podhorské lesy (Ls1.3), tvorené jaseňom štíhlym a jelšou lepkavou. V horských oblastiach na horných tokoch ubúda zastúpenie jaseňa štíhleho a jelšu lepkavú strieda jelša sivá. V klasifikácii slovenských biotopov túto jednotku nazývame horské jelšové lužné lesy (Ls1.4). V podraste prevládajú druhy znášajúce trvalé alebo prechodné zamokrenie.*

Ohrozenosť biotopu: *Prirodzené funkcie biotopov mäkkých a jelšových luhov a ich regeneračná schopnosť je ohrozená melioráciou vodných tokov, spravidla spojená s rýchlejším prietokom a odtokom povodňových vôd, prehlbovaním koryta, a tým v letnom období poklesom hladiny spodných vôd. Degradáciu týchto biotopov spôsobuje aj expanzívne šírenie sa inváznych druhov a pestovanie intenzívnych topoľových monokultúr spôsobuje ich zánik. Sú ohrozované aj výstavbou vodných priehrad a elektrární, ako aj budovaním dopravnej siete, keďže tieto biotopy lemujú prirodzené dopravné koridory. Sú negatívne ovplyvňované splachom hnojív a pesticídov z okolitých poľnohospodárskych pozemkov.*

Navrhované manažmentové opatrenia: *Zachovať alebo cielene obnoviť pôvodné druhové zloženie lesných porastov.*

Činnosti, ktoré môžu mať negatívny vplyv na ciele ochrany v chránenom území: *Manipulácia s vodnou hladinou, úpravy tokov, priehrad, rybníkov a ochranných hrádzí, umiestnenie zariadenia na vodnom toku alebo inej vodnej ploche nesúžiacej plavbe alebo správe vodného toku alebo vodného diela, umiestnenie vodného diela, malé vodné elektrárne.*

Činnosti, ktoré môžu mať negatívny vplyv na ciele ochrany mimo chráneného územia: *Úpravy tokov, priehrady, rybníky a ochranné hrádze, umiestnenie zariadenia na vodnom toku alebo inej vodnej ploche neslúžiacej plavbe alebo správe vodného toku alebo vodného diela, malé vodné elektrárne, terénne úpravy, ktorými sa podstatne mení vzhľad prostredia alebo odtokové pomery.*

Riečka Bojnianka

Bojnianka je riečka na Ponitrí, v okresoch Nové Mesto nad Váhom a Topoľčany. Je to pravostranný prítok Nitry s dĺžkou 25 km. Pramení v Považskom Inovci, v podcelku Nízky Inovec, pod Sedlom pod Skalinami (606 m n. m.), v nadmorskej výške okolo 510 m n. m. Od prameňa tečie spočiatku južným smerom, na hornom toku priberá niekoľko kratších prítokov. Potom preteká kopaničiarskou oblasťou obce Nová Lehota a stáča sa na juhovýchod. Zľava priberá najprv Lieskový potok, vzápätí prítok (249,3 m n. m.) spod Skalky (482,0 m n. m.) a ďalej pravostranný prítok z Hradnej doliny (232,3 m n. m.). Vteká do Podunajskej pahorkatiny, podcelku Nitrianska pahorkatina, časti Bojnianska pahorkatina a tečie viac na juho-juhovýchod územím obce Bojná. Zprava priberá Čížovec a pokračuje cez Veľké Dvorany. Za obcou riečka meandruje až k susedným Urminciam, kde sa stáča a tečie východným smerom. Preteká okrajom osady Kľačany, v blízkosti obce Chrabrany priberá zľava svoj najvýznamnejší prítok, Zľavský potok. Preteká cez obec, stáča sa na juhovýchod a potom na juh. Tečie regulovaným korytom až k svojmu ústiu do Nitry (157,5 m n. m.) v blízkosti obce Čeľadince.

NÁUČNÝ CHODNÍK POVAŽSKÝ INOVEC

RADOŠINA

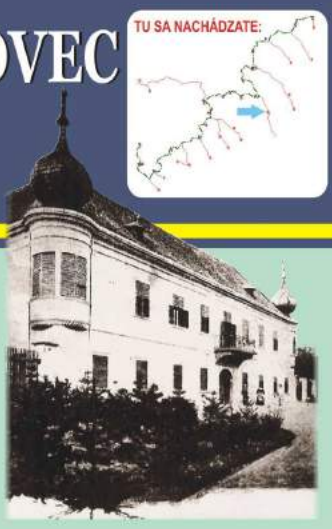

Obec Radošina sa nachádza v juhozápadnej časti Topoľčianskeho okresu, na rozhraní pohoria Považského Inovca a Nitrianskej pahorkatiny. Leží vo výške 216 m n. m, jej katastrálne územie sa rozprestiera na rozlohe 2767 ha a má vyše dvetisíc obyvateľov. Chotár Radošiny bol osídlený už v období stredného paleolitu , čo dokazujú nálezy v jaskyni Čertova pec, ktorá je chráneným prírodným výtvorom. Radošina vznikla na komunikačne veľmi exponovanom mieste, v jej chotári sa už vo včasnom stredoveku križovali dôležité diaľkové cesty. Názov obce pochádza pravdepodobne od potoka, ktorý sa prvýkrát spomína v listine nitrianskeho archidiakona Vincenta z roku 1249 ako Radusna. V priebehu 13. storočia Radošina vyrástla na pomerne ľudnatú dedinu. Už v tretine 14. storočia bola majetkom nitrianskeho biskupstva. V polovici 16. stor. sa Radošina spomína ako mestečko – oppidum. V katastrálnom území Radošiny sa nachádza mnoho významných kultúrnych pamiatok - Rímskokatolícky kostol Najsvätejšej Trojice postavený v renesančnom slohu v rokoch 1636 – 1644, renesančná Kaplnka Svätého kríža, budova fary z druhej polovice 18. storočia a kaštieľ z druhej polovice 16. storočia.

Radošina je známa vinohradnícka obec, počiatky vinohradníctva tu siahajú už do 15. storočia. Už v 19. storoči začala v obci činnosť Šľachtiteľská a semenárska stanica. Vynikajúce výsledky dosiahla v šľachtení jačmeňa a viniča , známy radošinský klevner bol prvýkrát vysadený v roku 1921. Toto víno sa podávalo dokonca aj na anglickom kráľovskom dvore a dnes patrí k jedným z najvyhľadávanejších značiek vín. Na území obce sa nachádza významný vodný zdroj, ktorý zásobuje pitnou vodou široké okolie. Infraštruktúra v obci je na veľmi dobrej úrovni. Obec je splynofikovaná, má vybudovaný vodovod, kanalizáciu i čistiareň odpadových vôd. Radošina má svoju Základnú školu s materskou školou, zdravotné stredisko, kultúrny dom, futbalový štadión, lekáreň , domov dôchodcov i dostatočný počet obchodov. Radošinu najviac preslávilo divadlo. V roku 1963 tu vďaka Stanislavovi Štepkovi vznikol súbor známy na celom Slovensku, ale aj v zahraničí – Radošinské naivné divadlo.

Bzince ležia v severozápadnej časti Považského Inovca v nadmorskej výške 210 m n.m. Najstaršia písomná zmienka je z roku 1390, kde sa uvádzajú pod menom Both. Počas feudalizmu patrili panstvu Topoľčany. V roku 1531 bola celá obec vypálená. V roku 1721 mala 108 obyvateľov. Obyvatelia sa živili hlavne poľnohospodárstvom, v minulosti sa venovali aj vinohradníctvu , tkáčstvu a výrobe drevákov. Škola v Bzinciach vznikla v roku 1924, jej budova bola vystavená v roku 1935. V obci je kultúrny dom, dom smútku, rímsko - katolícky kostol a evanjelická zvonica. Od roku 1976 sú Bzince pričlenené k obci Radošina a tvoria jej miestnu časť. V súčasnosti majú 220 obyvateľov.

Unikátny model hlineného voza z Radošiny (približne 2600 p.n.l.)

Paleolitické nástroje.

Dejiny obce Radošina siahajú do staršej doby kamennej. Útočiskom človeka neandertálskeho typu a neskôr aj moderného človeka sa stala jaskyňa Čertova pec (1). Dokazujú to nálezy kamenných nástrojov a zvieracích kostí z viacerých kultúrnych vrstiev. Najstaršia patrí kultúre moustérienu (90 000 - 40 000 p.n.l.). Nasledujú nálezy, ktoré sú datované do kultúry szeletienu (40 000 - 38 000 p.n.l.). Najmladšie osídlenie jaskyne sa priraďuje kultúre mladšieho gravettienu (25 000 - 20 000 p.n.l.). Estetické cítenie lovcov mamutov (gravettienska kultúra) dokladá nález prevŕtaných treťohorných mušlí, ktoré súvisia s výrobou náhrdelníkov.

Jaskyňa Čertova pec.

Mince Lepolda I. (1657-1705), pochádzajúce z hromadného nálezu v Radošine pred rokom 1951. Boli uložené v hlinenej nádobe.

Ortofoto © Eurosense Geodis

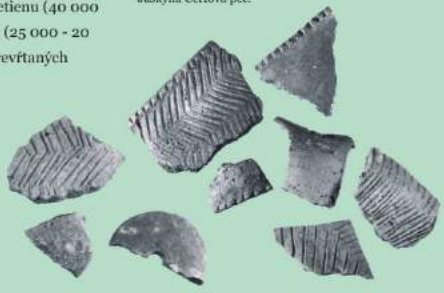

Črepy z výskumu na lokalite Radošina - Mračkovarské.

V mladšej dobe kamennej (neolit) sa zmenil spôsob života pravekých ľudí. Z lovcov a zberačov sa stali roľníci. Neolitické osídlenie Radošiny (2) poznáme z polohy Pánske Table. Z neskorej doby kamennej (eneolit) pochádza sídlisko v polohe Mračkovarské. Jeho obyvatelia už poznali výrobu keramiky, i keď zatiaľ bez hrnčiarskeho kruhu. Z tejto doby pochádza nález kultového vozíka so zvieracím záprahom, vymodelovaného a vypáleného z hliny, ku ktorému poznáme analógie z územia dnešného Maďarska i Prednej Ázie. Kultúrne sa zaraďuje do bolerázskej skupiny (okolo 2600 p.n.l). V katastri obce Radošina (2), v polohe Trnený Mlyn, sa našlo i niekoľko črepov zo staršej a mladšej doby železnej (800 p.n.l. - prelom letopočtov).

Unikátny je hromadný nález mincí zo 17. - 18. storočia. Okolo roku 1951 našiel miestny občan pri čistení chlieva nádobku, v ktorej bolo uložených vyše 400 strieborných mincí. Zachovalo sa 403 kusov pochádzajúcich prevažne z obdobia panovania Leopolda I. (1657-1705), razené v mincovniach v Uhorsku, Sliezsku, Čechách, Korutánsku, Tyrolsku a Rakúsku. Ostatné mince pochádzajú z razieb sliezskych kniežat a moravského biskupstva v Olomouci.

Čeľusť jaskynného medveďa z jaskyne Čertova pec a jej odkrývanie.

Rekonštrukcia náhrdelníka z treťohorných mušlí, ktoré sa našli v jaskyni Čertova pec v gravettienskej kultúrnej vrstve (25 000 - 20 000 p.n.l.).

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV SAV NITRA

NÁUČNÝ CHODNÍK POVAŽSKÝ INOVEC

VÍNO - RADOŠINA

Radošina je obec ležiaca neďaleko Piešťan s dlhoročnou vinohradníckou tradíciou, prvé písomné zmienky o vinohradníctve sú už z 15. storočia. Severnejšia poloha a hlboké ílovito - hlinité pôdy s vápenatým podložím a dolomitmi dávajú vyniknúť vínam s vyšším obsahom kyselín a významným odrodovým charakterom. Pestujú sa tu tradičné odrody ako Rulandské šedé (známe ako Radošínsky klevner), Rulandské biele, Sauvignon, Tramín červený, Rizling Rýnsky, Rizling vlašský, Rulandské modré. Vinohrady Šlachtiteľskej stanice Radošina ležia na úpätí Považského Inovca, ktorým sú od severu chránené a expozične sú orientované na juh. Prevládajúci smer stredne silných vetrov je SZ. Genetický pôdny typ je hnedozem, stredne ťažká až ťažká. Nadmorská výška vinohradov v Radošine je 220 - 240 m. n. m. Pôdy sú budované holocénnymi, prevažne vápenatými sedimentami, ktoré v niektorých častiach vinohradov vystupujú až na povrch. Hĺbka ornice je 50 - 70 cm. Pôdy sú prevažne neutrálnej reakcie, prípadne mierne alkalickej.

Skoro každý už počul, niekto aj videl v hre Stanislava Štepku VÍNO VINOVATÉ, ako víno z Radošiny putovalo na anglický dvor, na svadbu kráľovnej Alžbety II. V skutočnosti nejde o legendu, ale o historickú udalosť, ktorá sa skutočne odohrala. A nie len v Štepkovej hre.

Ako sa Alžbeta, resp. jej protokol vôbec dopočul o radošinskom víne? A keď sa aj dopočuli, čo sa stalo, že po ňom zatúžili? Otáznikov bolo veľa a odpovedí málo. Pri hľadaní informácií som sa dostal k človeku najpovolanejšiemu, k pánovi Stanislavovi Štepkovi. Jeho rozprávanie o radošinskom víne vám prinášam tak, ako som si ho zapamätal. V zásade kolujú dve rôzne legendy o tom, ako sa víno dostalo až do Londýna. Tá prvá hovorí o kráľovských emisároch, ktorí mali vyhľadať vína zo všetkých európskych štátov, okrem iného aj z bývalého Uhorska. Tak sa dostali až na do Radošiny a víno im tak zachutilo ... Nedôveryhodné, však.

Viac pravdy asi bude v legende, ktorú uvádzam v pôvodnom znení pána Štepku:

Takto, na bicykloch, putovalo víno z Radošiny až do Londýna v Štepkovej hre Víno vinované. A ešte pár slov o veľkej radošinskej legende z päťdesiatych rokov. Samozrejme, legenda bez faktov zostáva navždy iba legendou, a tak aj moje nasledujúce vedomosti o tom, ako sa radošinské víno dostalo na anglický kráľovský dvor, teda na svadbu kráľovnej Alžbety II., berte ako informácie, ktoré som kedysi počul od zamestnancov radošinskej vinice, medzi inými aj od známeho vinárskeho odborníka, ale inak aj mimoriadne zanieteného radošinského kronikára a zasväteného znalca miestnej histórie Ing. Alojza Antalíka. Na začiatku päťdesiatych rokov sa mala uskutočniť čosi ako recepcia na Biskupskom úrade v Nitre, kde bol prítomný aj anglický vyslanec. Podávalo sa i radošinské víno z mimoriadne kvalitného vinárskeho roka 1947, ktoré malo medzi hosťami veľký ohlas. Anglický hosť vraj vyslovil želanie, že toto skvelé víno by rád dostal aj na svadbu anglickej kráľovnej, ktorá sa mala konať (a aj sa konala) v roku 1953. A tak z Radošiny poputovalo na anglický kráľovský dvor 500 litrov nášho rulandského šedého, ktorému kedysi dávno dali mnísi názov klevner.

Veľkoobchodník Bouzek kúpil klevner od hlohovského podnikateľa Belzíka, a tak sa potom prostredníctvom anglického vyslanca v Prahe dostalo víno až na kráľovský dvor. Víno malo na svadbe veľký úspech, o čom do Radošiny prišlo z kráľovského dvora aj písomné poďakovanie asi v tom zmysle, že radošinské víno malo u hostí veľký úspech, hoci sa nepodávalo na prípitok, pretože podľa etikety kráľovského dvora sa musí pri takejto príležitosti pripíjať francúzskym vínom. Tento pre Radošinu mimoriadne cenný historický certifikát však vraj nastupujúca totalitná moc dala v polovici päťdesiatych rokov verejne spáliť...

Niekedy v osemdesiatych rokoch prišiel do vinice zvláštny hosť, priamy predstaviteľ spomínanej predchádzajúcej moci – komunistický exponent Vasil Biľak, ktorému naši domáci porozprávali príbeh o víne a osud listu z Anglicka. Biľak vraj nielen prisľúbil, ale i zariadil prostredníctvom československého veľvyslanectva v Londýne zhotovenie kópie pôvodného dobrozdania, ktorá aj prišla do Radošiny. Žiaľ, vo vinici sa po prevratnom roku 1989 všeličo zmenilo, mnohí z vinice odišli – a s nimi asi aj archív a všetko, čo s históriou radošinského vína, ale aj s cestou radošinského vína na kráľovský dvor, súviselo... A tak som sa aspoň ja pokúsil tak po svojom, a teda bez prítomnosti konkrétnych faktov, pripomenúť túto zvláštnu a jedinečnú udalosť v rozhlasovej a televíznej verzii, ktoré Radošinské naivné divadlo uviedlo pod názvom VÍNO VINOVATÉ (1982, 1983) a „v prvej porevolučnej komédii" RND z roku 1990 POKOJ DOMU TOMUTO.

Pán Štepka taktiež vedel odpovedať aj na otázku, kedy a ako sa začalo v Radošine dorábať víno. Približne pred 500 rokmi mal v Radošine letné sídlo biskup. Mal rád víno a silou-mocou chcel, aby sa aj v Radošine nejaké dorábalo. Išlo to veľmi ťažko. Podmienky v Radošine a okolí veľmi neprajú tak teplomilnej rastline, akou vinič je. Boli to roky pokusov a omylov. Hľadala sa vhodná lokalita, vhodná odroda. Na pomoc prizval aj francúzskych mníchov. Práve oni priniesli francúzske odrody, medzi nimi aj Pinot gris. Mnísi ho volali Klevner. Konečne sa podarilo nájsť lokalitu, asi 5 hektárov, chránenú zo severu pohorím Považského Inovca a hlavne mimo prúdenia studeného vzduchu zostupujúceho z horného Ponitria dolu do nížin. Tak sa aj vďaka francúzskym mníchom začala písať slávna história Radošinského vína.

www.vinko.sk

reliéfy na drevených sudoch

v radošinských pivniciach

(Citované z eseje Stanislava Štepku Radošina, divadlo, kultúra a kúsok srdca navyše, Knižka o Radošine, vydal Obecný úrad v Radošine v roku 2002)

NÁUČNÝ CHODNÍK POVAŽSKÝ INOVEC

NITRIANSKA BLATNICA

rok 1924

rok 1915

čakanovitá sekera, stredovek

rok 1913

kimerský horizont

bronzová sekerka, 10. st. p.n.l.

detail Lipského mapy Uhorska z r. 1806

zvony bratov Goesnerovcov

Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1185 v testamente Stojslava, potvrdenom kráľom Belom III. Spomínané „prédium Sarfew“, patriace Stojslavovi, po jeho smrti v boji pripadlo zoborskému kláštoru. Názov obce sa v priebehu storočí menil na Sarfő, Sarfia, Nyitrasarfő, Šarfia, až v roku 1948 rozhodnutím Povereníctva vnútra dostala pomenovanie Nitrianska Blatnica. Titul slobodného kráľovského mesta udelil Blatnici kráľ Žigmund Luxemburský v rokoch 1424 a 1427. Postupne rástol počet obyvateľov.

V roku 1753 mala obec niečo cez 400, dnes má 1230 obyvateľov. Dominantou obce je na dedinské pomery veľký klasicistický kostol Povýšenia sv. Kríža. Dal ho postaviť v roku 1821 gróf Pavol Zerdaheli, ktorý mal vysoké postavenie v Uhorsku. Zaujímavosťou kostola je, že veža (36 m) nie je nad vchodom do kostola, ale za oltárom. Táto veža sa v r. 1961 zrútila a v pôvodnej podobe ju Blatničania postavili v r. 1970. Pri kostole je pomerne veľká budova farského úradu a oproti nej je pastoračné centrum, ktoré vzniklo prestavbou starej školy. Medzi pastoračným centrom a parkom sa v peknom prostredí parkovej zelene nachádza secesná vila posledného majiteľa panstva v Nitrianskej Blatnici, baróna Leonhardiho, ktorá je dnes sídlom obecného úradu a pobočky banky. Severne od kostola sa v parku nachádza renesančný kaštieľ so stredovekou baštou. Prestavbou objektov bývalého majera si vytvorila nábytkárska firma Krošlák výrobné priestory.

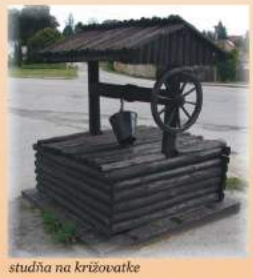

studňa na križovatke

klasicistický kostol z r. 1821

kaplnka sv. Urbana

nový farský úrad

Plaketa Stojslava
L. Cvengrošová, akad. soch.
1978

Nitrianskej Blatnici
(úryvok)

Pozdravujem ťa tisíc ráz,
kraj mojich najsviežejších rán,
kde môjho detstva šumel čas
a kam sa chodím liečiť z rán.
Kde Ďurka s bielou vežičkou
v histórii, čo miesto má,
cítim sa priamou dedičkou,
a na "Púšti" som tiež doma.
Nuž, nech ťa skala Visiaca,
skôr než sa k spánku uložíš,
západom slnka vysviaca
a potom stráži tvoju tíš,
kým noci na dni premenia
na jasnom nebi zórny nach,
nech čistá voda pramení
v materských tvojich horninách.
Zo všetkých štyroch sveta strán
kraj krásny, naša dedina,
mladosti mojej hrad aj chrám,
hra môjho detstva nevinná.
Kým srdce moje vyzváňa -
nenahradený šťastný svet.
Patria ti moje vyznania.
Nad teba v širom svete niet.

Katarína Hudecová

V obci sa nachádza základná škola s materskou školou, pošta i obvodné oddelenie Policajného zboru, dobrá sieť obchodov a pohostinských služieb. V kultúrnom dome je zriadená muzeálna expozícia z archeologických vykopávok na území obce i v blízkom okolí. Obec má verejný vodovod a je plynofikovaná. Na námestí sa nachádza Pamätník padlým v I. a II. svetovej vojne. Svojou polohou je obec od severu chránená pásmom Krahulčích vrchov a chotár je začiatkom Nitrianskej sprašovej pahorkatiny, čo vytvára obyvateľom obce príjemné životné podmienky.

pamätník padlým

výzdoba v kostole

socha sv. Floriána v nike kostola

NÁUČNÝ CHODNÍK POVAŽSKÝ INOVEC

KAŠTIEĽ A ROTUNDA

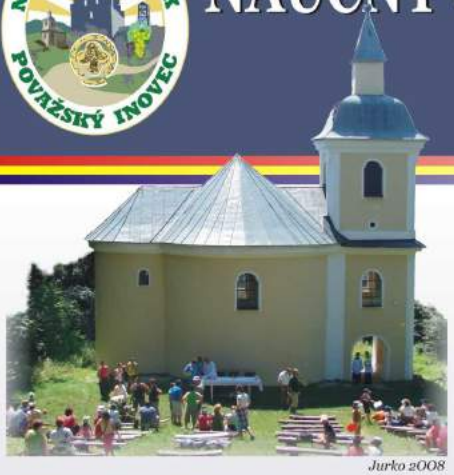

Jurko 2008

Ste na ceste, ktorá vedie k významnej predveľkomoravskej pamiatke – ku kostolíku – Rotunde sv. Juraja (Národná kultúrna pamiatka č. ÚZPF 212/1).

Vpravo sa nachádza na južnom okraji rozsiahleho prírodne-krajinárskeho parku (Národná kultúrna pamiatka č. ÚZPF 210/2) renesančný kaštieľ (Národná kultúrna pamiatka č. ÚZPF 210/1), ktorý dal postaviť Ladislav Zelemer. Bol dokončený až po jeho smrti v r. 1578.

Kaštieľ mal pevnostný charakter, o čom svedčí i zachovaná severozápadná bašta (Národná kultúrna pamiatka č. ÚZPF 210/3), ktorá bola začiatkom 20. storočia upravená ako pohrebná kaplnka Leonhardiovcov. Kaštieľ prešiel viacerými prestavbami v 18. a 19. storočí, čím stratil svoj pôvodný pevnostný ráz. Poslednými majiteľmi boli spomínaní Leonhardiovci. Po r. 1945 bol kaštieľ znárodnený a boli v ňom umiestnené rôzne inštitúcie obce. Dnes je schátralý, ale nový majiteľ má zámer vrátiť mu pôvodnú podobu.

Súčasťou kaštieľa je park, v ktorom sa nachádzajú rôzne športové objekty, budova základnej školy, telocvičňa, školská jedáleň a amfiteáter. Park je v súčasnosti v štádiu úprav (detské a športové ihriská, osvetlenie, spevnenie chodníkov a revitalizácia zelene).

Miernym stúpaním sa po ceste dostanete asi za hodinu k významnej predveľkomoravskej pamiatke – Rotunde sv. Juraja pod vrchom Marhát. Aj názov vrchu pripomína staroslovienske pomenovanie Moravy – Marhania.

Archeologický výskum Rotundy sv. Juraja dokázal starobylosť tohto miesta. Tadiaľto viedla cesta, ktorá spájala Nitrianske kniežatstvo s oblasťou Považia a ďalej s Moravou. Aj odkryté stopy po dvoch dvorcoch na lúke Púšť pri Rotunde sv. Juraja s palisádovým opevnením pripúšťajú domnienku, že dvorec mal strážnu funkciu na strategickej trase. O pútnickom kostolíku sv. Juraja sa tradovalo, že kaplnku dala vybudovať Mária Turzová v r. 1530. Pri odkrývaní jednotlivých vrstiev archeológmi sa ale ukázalo, že odkrývané 11. storočie bolo iba pokračovaním predchádzajúceho asi 200-ročného obdobia. A keď došli archeológovia k spodnej vrstve, bolo zrejmé, že ide o osídlenie z prvej polovice 9. storočia. V roku 1530 išlo teda iba o opravu (zreštaurovanie) vyše 600-ročnej stavby.

kaštieľ v roku 1901

košíčková náušnica striebro, 11.st. rotunda

kľúč od rotundy

rotunda - oltár

rotunda - drevený relikviár

Kalvária z prelomu 18. a 19. st.

Ak v Ducovom je murivo len rekonštruované do výšky 35 – 40 cm, v Nitrianskej Blatnici sa zachovala celá pôvodná stavba múrov až po zastrešenie. Múry sa dvíhajú do výšky 6,5 m, sú z lomového kameňa spojeného dobrou maltou. Rotunda má vnútorný priemer 7,3 m a končí sa prečnievajúcou apsidou – výklenkom pre oltár. Aj napriek rôznym neskorším úpravám a prestavbám sa chrámová stavba zachovala 1100 rokov.

Táto rotunda má čestné miesto medzi slovenskými kultúrnymi pamiatkami, veď ide o najstaršiu dodnes stojacu stavbu kostola z predveľkomoravského obdobia. Pri kostolíku stála škola, v ktorej vyučovali pustovníci. V diele *Župy a mestá Maďarska* sa uvádza spomedzi žiakov tejto školy aj ostrihomský arcibiskup a neskôr kardinál Ján Scitovský (1785-1866).

vstupná palisádová brána k rotunde

bašta - NKP

K pamätihodnostiam Nitrianskej Blatnice patrí i baroková Kalvária, najstaršie zachovaná v topoľčianskom regióne, vybudovaná koncom 18. alebo začiatkom 19. storočia. Svojim umiestnením v krásnej prírode na hrebeni Kozieho chrbta pod Marhátom na svahu priklonenom k Rotunde sv. Juraja púta pozornosť návštevníkov i veriacich.

Tieto historické miesta, vrátane Rotundy sv. Juraja, čakajú na ďalší archeologický výskum. Veľa napovedia snáď fresky, ktorých stopy sú zrejmé pod vrstvami náterov vo vnútri rotundy. Nie je žiadnou náhodou, že sem vedú cesty tisícov pútnikov každý rok v nedeľu po sv. Jurajovi. Taktiež sa tu pravidelne prvú nedeľu v mesiaci máj až september konajú o 16.00 hod. sväté omše.

budova základnej školy

budova školskej družiny

park - NKP

rekonštrukcia parku AWE ATELIÉR, spol. s r.o.

NÁUČNÝ CHODNÍK POVAŽSKÝ INOVEC

VOZOKANY

Kostol zasvätený Panne Márii.

Letecký pohľad.

Obec na jar.

Prvý záznam o obci pochádza z roku 1318 ako Wezeken.
Bola to služobnícka osada voziarov Nitrianskeho hradu. V roku 1353 patrila Jánovi, synovi Imricha, v 16.storočí Ostrihomskej kapitule a v 17.-19. stor. rodine Esterházyovcov, Méryovcov a Ocskayovcov. V polovici 16.storočia ju vyplienili Turci a v roku 1652 sa odohrala v chotári obce bitka s Turkami. Nad obcou v tom čase bol do zeme vyhĺbený úkryt pred turkami, zvaný Krstedelnica. Dnešný názov Vozokany má obec od roku 1773 - 1774. Erb obce pochádza z 18 . storočia a znázorňuje kopajúceho Permoníka v železorudných baniach pod Marhátom. Súčasťou histórie obce sú boje Františka Rákociho v r.1705, I. a II. svetová vojna.

Obec sa nachádza na úpätí Považského Inovca, časť Nízky Inovec, podcelok Krahulčie vrchy, pod ich najvyšším vrchom Marhát. Leží v bočnom údolí horného toku potoka Hlavinka, prameniaceho na sever od obce, ktorý je prítokom rieky Nitry. Južným okrajom obce vedie cesta spájajúca okresné mestá Topoľčany a Piešťany. Patrí do okresu Topoľčany, kraj Nitriansky. Jej rozloha je 980 ha. Počet obyvateľov v roku 2005 bol 320.

Vyskytujú sa tu prevažne listnaté lesy, menej zoskupenia ihličnatých stromov. Hojný je výskyt lesných plodov. Lesy i lúky spestrujú niektoré druhy chránených rastlín . Je tu najjužnejší výskyt čučoriedky na Slovensku.V obci je dobre rozvinuté poľnohospodárstvo, ktoré využíva polohu chránenú pohorím od severu. Darí s tu bežným poľnohospodárskym plodinám , zelenine ovocným stromom i viniču.

Zvonica.

Kaplnka Sedembolestnej Panny Márie.

Cirkevná škola.

Pôvodná zvonica.

História obce:
V rokoch 1925-1930 prebehla v obci výstavba školy a v roku 1931 sa začalo vyučovanie. Prvou učiteľkou bola Mária Jančová, manželka spisovatela Františka Hečku, ktorý nazval tento kraj "Krajom mlieka a medu". Pri príležitosti vysviacky školy a ako pomník padlým občanom v Rákociho bojoch i v I.svetovej vojne začala v roku 1930 výstavba Kaplnky Sedembolestnej Panny Márie.
Obec bola elektrifikovaná v roku 1959. V roku 1960 bolo založené JRD. Miestny rozhlas bol inštalovaný v roku 1961 a v tomto roku bol zavedený aj vodovod, zatiaľ len v JRD. V roku 1967 začala prevádzka Kultúrneho domu a výstavba futbalového ihriska. Obecný vodovod bol zkolaudovaný v roku 1979.
Kostol zasvätený Panne Márii sa začal stavať v roku 1968, ale stavba bola pozastavená pre vtedajší totalitný režim. Nedokončená stavba slúžila ako dom smútku.V roku 1991 sa tu konala prvá svätá omša v histórii obce. V roku 1992 bol z rozpočtu obce a zo zbierky miestnych občanov kostol dokončený a posvätený. Prestaval sa z domu smútku, nadstavila sa iba vežička. V roku 1997 bola obec plynofikovaná.

Elektrifikácia obce.

Železný kríž na Marhate.

V obci je futbalové ihrisko. V lesoch sú ideálne podmienky na pešiu turistiku, cykloturistiku i lyžiarsku turistiku. Zjazdové lyžovanie je v rekreačnej oblasti Bezovec, vodné na Ratnovskej zátoke. Hokej v Piešťanoch a Topoľčanoch, kde sú možnosti i pre kúpanie, člnkovanie a iné športy. Rybolov na rybníku v Krtovciach a na rieke Váh.
V obci sa koná každoročný silvestrovský výstup na vrh Marhát, na ktorom je od roku 1947 postavený veľký železný kríž, ako vďaka občanov P. Bohu za ochranu počas II. svetovej vojny.

Obecný úrad.

NÁUČNÝ CHODNÍK POVAŽSKÝ INOVEC

HUBINA

Západné svahy Považského Inovca nad Piešťanmi boli známe už pravekému človeku. Zo širšieho okolia obce Hubina sa archeologické nálezy z tohto obdobia našli najmä v sprašových vrstvách a návejoch. Ďalšie osídlenie Hubiny možno sledovať v dobe bronzovej a v dobe železnej. Rímske mince nájdené v lokalite Kostolec poukazujú na využívanie tzv. Jantárovej cesty vedúcej hore Považím. V extraviláne obce, v areáli lokality Hradište nad Výtockým potokom, archeológovia zistili osídlenie z doby železnej. Na dolomitovo-vápencovom ostrohu Kostolca narušili v roku 1967 robotníci kameňolomu pri ťažbe štrkopieskov veľký depot bronzových predmetov s množstvom hrobov. Výskumom v priebehu rokov 1967 –1975 sa zistilo, že sa tu striedali osídlenia už od doby bronzovej, končiac posledným náhrobným kameňom z prvej polovice 19.storočia.

ľudová architektúra I.

Prvýkrát je Hubina písomne doložená v roku 1353, kedy patrila pod panstvo hradu Tematín. Niekedy v 60. rokoch 15. storočia legendami opradený kráľ Matej Hunyady, prezývaný Korvín, údajne za posledných bojov s bratríkmi, táboril v chotári obce, kde napísal aj jednu zo svojich listín. V 16. storočí do vývinu tohto regiónu ničivo zasiahli nájazdy Turkov.

ľudová architektúra II.

Dôležitú úlohu v novšej histórii obce zohral lesný veľkostatok grófskej rodiny Zedtwitzovcov, ktorý kúpili spolu s moravianskym kaštieľom v roku 1872 od grófky Roziny Motešickej. Zedtwitzovci vlastnili v chotári obce Hubina 1676 ha lesov a lúk a patrili im aj dve gazdovstvá vysoko v horách na Gonovych lazoch a Jeleních jamách, kde pestovali obilniny, krmoviny, chovali kone (aj na jazdenie) a hovädzí dobytok. Z Gonovych lazov je teraz iba rumovisko. Bolo tu niekoľko hospodárskych budov a jedna obytná tzv. šalanda s osobitnou vyhliadkou pre grófku Iphygéniu Zedtwitzovú – Wilczekovú. Poskytovala malebný výhľad do modrovskej doliny a na vrch Bezovec. V údolí Striebornice pulzoval veľmi pestrý život. Zedtwitzovci tu mali v prevádzke tzv. koňku, lesnú železničku, ktorú využívali na zvoz dreva vyťaženého na úbočiach Výtockej doliny. Stála tu továreň na výrobu dechtu, octu a parkiet, neskôr na výrobu zápalkových škatuliek a iných komponentov na ich výrobu. Miestni ľudia dodnes nazývajú túto lokalitu aj sirkárňou. Hubinská zápalkáreň sa v správach Slovenského filumenistického zväzu uvádza ako 27. zápalkáreň na Slovensku.

zvonica

Najstaršou stavebnou pamiatkou v Hubine je zvonica s ihlanovou strechou z 18.storočia. Medzi Hubinou a Moravanmi nad Váhom „Na hradskej" sa nachádza Božia muka, v nike ktorej je socha Srdca Ježišovho. Pieskovcová socha sv. Jána Nepomuckého stojí v strede dediny. Je datovaná rokom 1860. Hubinskí urbárnici postavili roku 1912 vtedy ešte na okraji dediny sochu sv. Vendelína, patróna pastierov a roľníkov. Božia muka pri novom kostole pripomína turecký expanziu v okolí Hubiny.

Božia muka, v pozadí kostolec v Ducovom

pečať obce

Duranov mlyn

sv. Vendelín

sv. Ján Nepomucký

Celý hubinský chotár, ktorého plocha je skoro 27 km², je popretkávaný sieťou lesných ciest, chodníkov a krásnych zákutí. Po turistických značkách sa môžeme dostať k zaniknutým Gonovym lazom alebo z Miškech zrázu do opusteného majera Jeleních jám. Môžeme vystúpiť na Marhát, najvyšší vrch južnej časti Považského Inovca (748 m) s novopostavenou rozhľadňou (16,8 m). Ak pôjdeme hore Výtockou dolinou, po pravej strane budeme ešte vidieť zvyšky násypu pre lesnú železničku, ktorá pretínala takmer celú dĺžku hubinského chotára od západu na východ. Vo Výtockej doline sa nachádza jediný zachovaný vodný mlyn v širšom okolí regiónu, nad ktorým sa týči tajuplné Hradište. Nesmieme zabudnúť ani na zaujímavé prírodné útvary, ako sú jaskynné systémy v rozľahlej Grnici alebo chránené skalné previsy na Sokole.

Hubinský chotár je zaujímavý i z hľadiska flóry a fauny. Vzácne druhy rastlinstva nájdeme na výslnných lesostepných miestach, ako sú lokality Kostolec a Skalka. Za priaznivých poveternostných podmienok už začiatkom marca zakvitne poniklec veľkokvetý na kamennom ostrohu Kozích chrbtov nad Bukovinkami. Na Grnici a v lokalite Gonovych lazov nájdeme kobercovité porasty snežienok.

Hoci Hubina nemá ani 500 obyvateľov, do povedomia sa dostala ako moderná podhorská obec, ktorá je známa najmä svojimi kultúrnymi aktivitami. Každoročne sa v tu organizuje ojedinelá výstava obrazov v exteriéri - „Na plote". Na doterajších piatich ročníkoch sa už predstavili umelci zo Slovenska i Čiech: Eugénia Lehotská, Inez Tuschnerová, Jitka Bezúrová, Marián Polonský, Ľubomír Jakubčík a Vojtech Haring. Obec má spracovanú aj svoju monografiu, ktorá vyšla v roku 2003 pri príležitosti 650. výročia prvej písomnej zmienky.

židovský cintorín

NÁUČNÝ CHODNÍK POVAŽSKÝ INOVEC

BOJNÁ

Východné predhorie Považského Inovca patrí medzi sídliskové oblasti so starou historickou tradíciou, začínajúcou už v mladšej dobe kamennej a pokračujúcej v dobe bronzovej. Neskôr po Keltoch a Germánoch prichádzajú na toto územie naši slovanskí predkovia.

Názov obce Bojná, v minulosti vinohradníckeho mestečka s výsadami, má asi pôvod v praslovanskom slove „bojňa“, označujúcom usadlosť v blízkosti miesta s vojenskou posádkou.

Prebiehajúci archeologický výskum na hradisku Valy pri Bojnej potvrdzuje prítomnosť bojovej družiny na tejto lokalite už v 9.storočí, kedy bolo hradisko pravdepodobne významným centrom Nitrianskeho kniežatstva. Našli sa tu unikátne pamiatky z čias úsvitu národných dejín Slovákov a ich christianizácie.

Prvá hodnoverná písomná zmienka o existencii Bojnej pochádza z roku 1424. V priebehu 15. storočia zažila Bojná veľký rozvoj, a to vďaka blízkosti významnej stredovekej diaľkovej komunikácie. Žiaľ, po tomto období prosperity prišla v roku 1530 pohroma počas ničivého tureckého nájazdu, po ktorom bola viac ako polovica domov v Bojnej vypálená. Ale už koncom 16. storočia mestečko znovu prosperovalo, najmä vďaka vinohradníctvu, remeslám, trhom a jarmokom. V 17. storočí mala Bojná svoj vlastný erb so strapcom hrozna a vinohradníckym nožíkom.

Rímsko-katolícky kostol Všetkých svätých bol v Bojnej vysvätený v roku 1780, ale neskôr dvakrát vyhorel; v roku 1825 ho zrekonštruovali do dnešnej podoby.

Kaplnku Božského srdca Ježišovho postavili Bojňania v roku 1741 na miestnom cintoríne z vďaky za ukončenie moru a cholery. Kaplnka sv. Urbana z roku 1843 je postavená vo viniciach.

V 18. storočí sa v Bojnej spomínajú štyri mlyny, pivovar, skláreň, papierne a ďalej cechy klobučníkov, čižmárov, tesárov a pekárov, čo svedčí o čulej hospodárskej činnosti. V 19. storočí k nim ešte pribudli tkáči, kováči, kotlári, klampiari a hrnčiari. Ku koncu tohto storočia ale poničila bojnianske vinohrady choroba viniča.

Kostol Všetkých svätých.

"Božské srdce Ježišove".

Železný kotlík.

Železný kosák.

Pohľadnica z Bojnej z roku 1935 (zo zbierky I. Malla).

Súčasné aktivity

V Bojnej žije v súčasnosti takmer 2.000 obyvateľov a ich počet stále narastá. Od roku 2004 patrí k najväčším investičným aktivitám obce výstavba nájomných bytov, ktorých bolo do roku 2007 daných do užívania 62 a výstavba ďalších pokračuje.

Dokončilo sa budovanie viacúčelového ihriska s umelým trávnikom, ako aj parkoviska pri kostole. Plánuje sa rozšírenie skládky pre uloženie komunálneho odpadu.

V spolupráci s Archeologickým ústavom SAV v Nitre bola v Kultúrnom dome zriadená a verejnosti sprístupnená stála expozícia archeologických nálezov z blízkeho hradiska Valy, ktorá okrem ozdôb, zbraní, hrivien, rôzneho náradia a nástrojov prezentuje doteraz na Slovensku najstaršie kresťanské pamiatky našich predkov: súbor pozlátených plakiet z prenosného oltára s najstaršími dokladmi písma a bronzový zvon.

Pripravuje sa rozsiahla rekonštrukcia vnútorných priestorov Kultúrneho domu, ktorá predpokladá vytvorenie informačného strediska a zriadenie ubytovacích kapacít pre turistov.

V Miestnom kultúrnom stredisku pôsobí dychová hudba Bojnianka, ktorá má viac ako 100-ročnú tradíciu. Aktívny je aj spevácky zbor klubu dôchodcov a chrámový zbor pri kostole Všetkých svätých.

V športovej oblasti sú aktívni predovšetkým futbalisti TJ Slovan Bojná. V obci pôsobí základná organizácia Klubu turistov Slovenska a Poľovnícke združenie Borinka.

Letecký záber obce Bojná.

Bronzový zvon.

Pozlátená plaketa - detail.

NÁUČNÝ CHODNÍK POVAŽSKÝ INOVEC

FAUNA POVAŽSKÉHO INOVCA
(hmyz, obojživelníky, plazy)

Jašterica zelená

Vidlochvost feniklový

Bystruška medená

Pamodlivka dlhokrká

Bystruška kožovitá

Askalafus škvrnitokrídly

Očkáň timotejkový

Vidlochvost ovocný

Jasoň chochlačkový

Fúzač alpský

Strehúň škvrnitý

Modlivka zelená

Roháč obyčajný

Nosorožtek obyčajný

Rôznorodý povrch, pestrý rastlinný kryt a poloha na rozhraní Podunajskej nížiny a Karpát podporujú bohaté zastúpenie živočíšnych druhov.
Súčasný stav je výsledkom dlhodobého vývoja. Najbohatšia je ríša hmyzu.
Zo vzácnejších druhov pavúkov sú zastúpené **strehúne**.
Zákonom chránené sú **bystruška medená a fialová**, z motýľov **pestroň vlkovcový, jasoň chochlačkový, vidlochvost feniklový** a **ovocný, očkaň lúčny** a **timotejkový**. Nájdeme tu **bystrušku vráskavú, hájovú** a **kožovitú, fúzača alpského** a **drobčíka čierneho**.
Z ostatných radov hmyzu sa tu vyskytuje **modlivka zelená, cikády viničová** a **trnková, roháč obyčajný, nosoročtek obyčajný, askalafus škvrnitokrídly, pamodlivka dlhokrká, lajniak skarabeusovitý** a vzácna **sága stepná**. Skupinu lesných slimákov zastupujú **slimák jednozubý, vretienka obyčajná** a **lesná**.
Žijú pod kôrou odumretých stromov, na kmeňoch stromov alebo na skalách.
Na stepných stráňach a vo viniciach žije **slimák pásikavý** a **slimák stepný**.
Z horských druhov je to **svetielkujúca dážďovka Eisenia submontána**.

Sága stepná

Obojživelníky zastupuje **salamandra škvrnitá, mlok obyčajný, ropucha obyčajná, skokan hnedý a štíhly**.
Plazy sú zastúpené šiestimi druhmi.
Bežne rozšírená je **jašterica obyčajná**, vo viniciach a na lesostepných miestach **jašterica zelená**, kamenisté miesta obľubuje **užovka hladká**, v súvislom lese je to **slepúch lámavý**. Vlhké lúky vyhľadáva **užovka obyčajná** a trávnaté medze **užovka stromová**, náš najväčší had.

Užovka hladká

Mlok obyčajný

Skokan štíhly

Jašterica obyčajná

Slepúch lámavý

Ropucha obyčajná

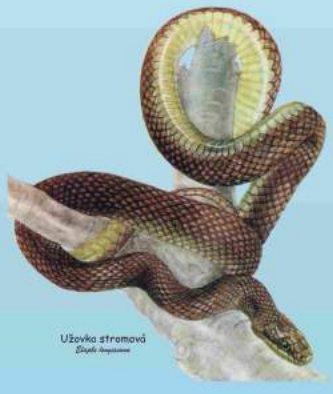
Užovka stromová

Jašterica zelená

Projekt riešili: Alena Čaprová, Kolektív autorov chránených a ohrozených živočíchov

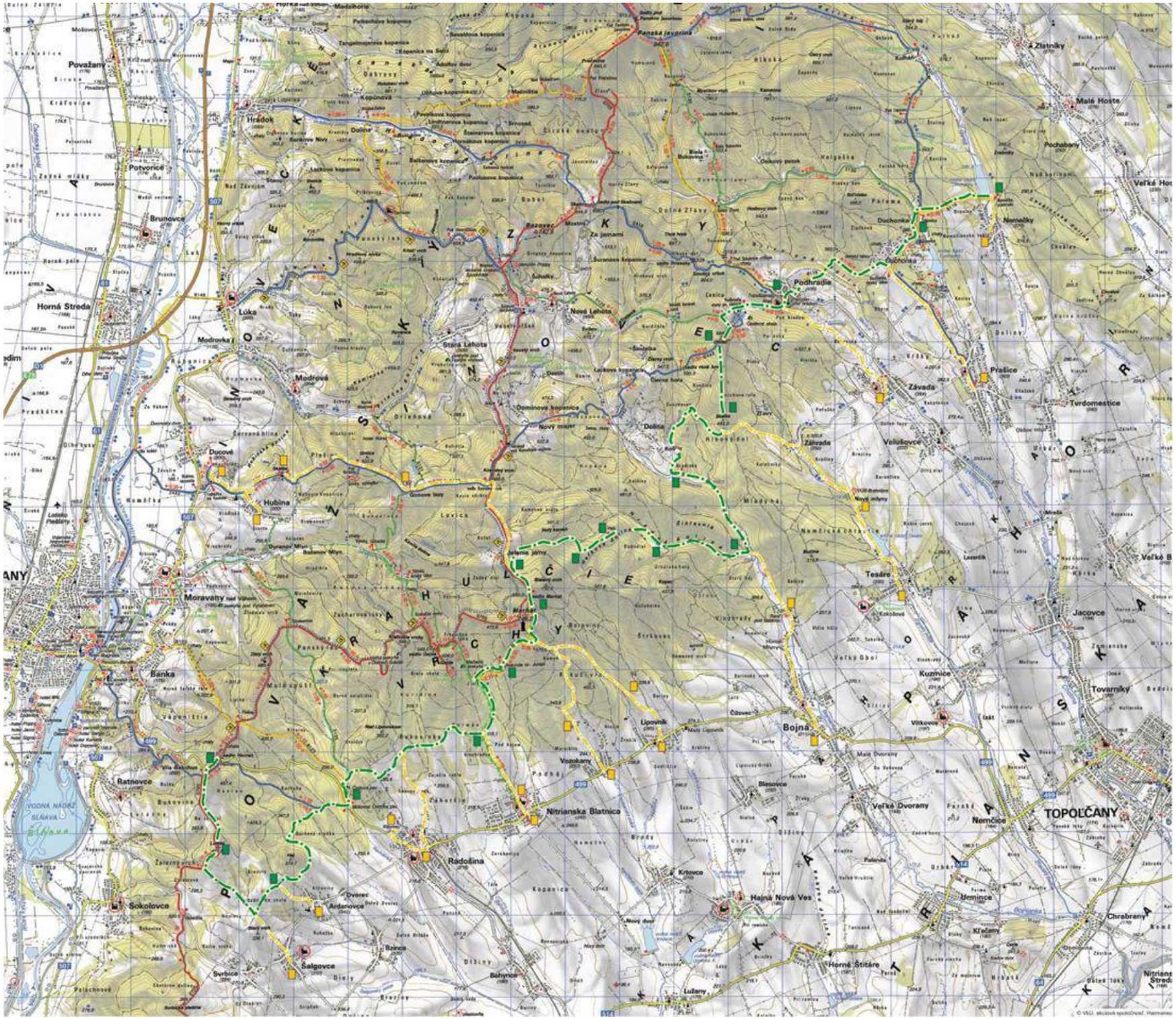
Považany
Potvorice
Brunovce
Horná Streda
Hradok
Modrovka
Lúka
Modrová
Ducové
Hubina
Moravany nad Váhom
Banka
Ratnovce
Sokolovce
Šalgovce
Radošina
Nitrianska Blatnica
Vozokany
Upovník
Bojná
Tešáre
Veľušovce
Záhrada
Závada
Prašice
Podhradie
Nová Lehota
Stará Lehota
Bazovec
Duchonka
Nemečky
Malé Hoste
Veľké Hoste
Pochabany
Jacovce
Kuzmice
Tovarníky
Veľké Dvorany
Nemčice
TOPOĽČANY
Hajná Nová Ves
Horné Štitáre
Chrabrany
Lužany
Svrbice
Bohunice
Ardanovce
Dvorec
Krtovce
Blesovce
Malé Dvorany
Čabovec
Vinohrady
Veľký Ďbor
Malý Lipovník
Veľký Lipovník
Vinodrady
Vitkovce
Izáť
Lazovík
Kačkovská
Mlieková
Nemčická chrbtina
Hlboký dol
Dolina
Za jamami
Nový majer
Lúčie
Horné jamy
Gonove lazy
Lovica
Dúbravy
Kopanica
Kopanica na Sáči
Panská javorina
Malá Javorina
Veľká Javorina
Zlatníky
Oskerušový potok
Duchonka
Vodná nádrž Sĺňava
Sĺňava
Malá Sĺňava
Veľká Sĺňava
Ďurianov Mlyn
Balanov Mlyn
Kamenná
Kamenný
Kamenné
Kamenica
Kamenec
Kamenný vrch
Kamenné vrchy
Kamenný potok
Kamenný jarok
Kamenný kopec
Kamenný majer

© Obec Radošina. Informačné panely náučného chodníka Považský Inovec prevzaté z: http://www.radosina.sk/naucny-chodnik/

[cit. 2018-12-07]

Pozn. Súbor neobsahuje všetky informačné panely náučného chodníka.